

Одржливост на пензискиот фонд на РМ

Центар за Економски Анализи

Мирољуб Шукаров

(2017)

Идејата за изработка на оваа анализа потекнува од информацијата од Светска Банка и ММФ за критичната одржливост на ПИОМ на долг рок

Буџетот го алиментира ПИОМ со приближно 500 милиони евра и тој износ **наводно** ќе продолжи да расте и ќе достигне димензии што нема да може дури ниту буџетот да го совлада

ММФ алармира дека на долг рок (до 2030 година) делот на буџетската партиципација во пензискиот фонд би се удвоил (од денешни 13.7%) и би достигнал скоро **една третина** од буџетот и скоро **9% од БДП** (од денешни 4.4%)

Ова навистина е апокалиптично сценарио
доколку се обвистини

Оваков драматичен расплет никој не посакува, па **претставуваше предизвик за многумина** па и за мене да се пристапи на проблемот со должна претпазливост и своевидна научна љубопитност, особено што се однесува на **најранливата категорија граѓани**, кои не можат да преземат ништо да ја поправат состојбата, а не се ни виновни за состојбите

Основен услов за одржливост на фондот (Pay-as-you-go), заснован врз принципи на солидарност, е приходите да бидат **барем** еднакви со расходите

Тоа е како „буре“ кое истовремено се полни и се празни, па резултатот зависи од тоа што е поголемо (полнењето или празнењето)

Но, не е тоа толку едноставно како што на прв поглед изгледа

Во стручната јавност за поправање на состојбите се понудија повеќе решенија:

- Да се зголеми старосната граница за одење во пензија (**прилив**)
- Да се зголеми придонесот за пензиско осигурување (**прилив**)
- Да се промени политиката на ослободување од пензискиот придонес за ТИРЗ (**прилив**)
- Да се зголеми стапката на економски раст и отворањето нови работни места (**прилив/одлив**)

Претпоставки:

1. Просечниот работен стаж на пензиските осигуреници во моментот на пензиската реформа (2006 година) бил 15 години или просечната старост била 44 години **(полнење)**
2. Значи, потребни се 10-11 години од денес (2017) за да се пензионираат сите осигуреници од Првиот столб **(полнење)**

Претпоставки

3. Просечниот очекуван животен век е во меѓувреме продолжен на 74 години (а со тоа и празнењето на фондот) (**празнење**)
4. Просечното прилагодување на пензиите продолжува со иста динамика како и досега (3% годишно) (**празнење**)
5. Пензиите да продолжат да бидат околу 79% од вкупните расходи на ПИОМ (**празнење**)
6. Просечната плата на осигурениците продолжува да расте со истиот досегашен тренд (2% годишно) (**полнење**)

Претпоставки

7. Просечниот сооднос плата/пензија се задржува на постојното ниво (59-61%) (**полнење/празнење**)
8. БДП расте се просечна стапка од 2.7% (**полнење/празнење**)
9. Буџетот расте со просечна стапка од 3% (**полнење/празнење**)
10. Бројот вработени расте се стапка од 1% (**полнење**)
11. Се користат морталитетните таблици по просечни старосни групи (од 60-69; од 70-79; од 80-89 и 90+) (**празнење**)

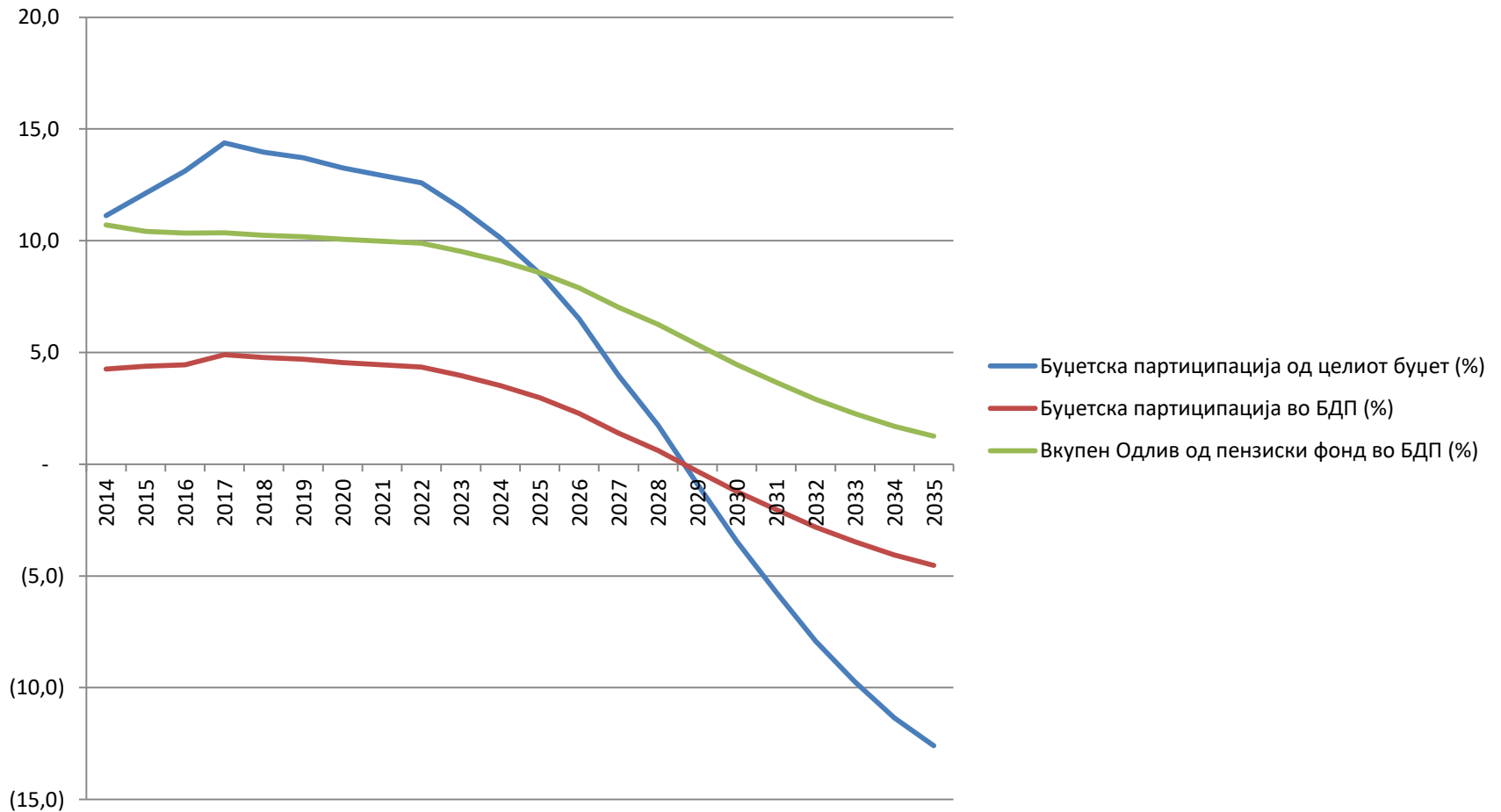
Условите на претпоставен раст се:

1. Стапката на раст на БДП (од 2018) е позиционирана на **5%** до 2031 година од кога се пресметува по 3.5% годишно
2. Буџетот расте по **3%** годишно во целиот период
3. Просечните бруто плати и пензии растат по стапка од **5%** годишно
4. Просечната стапка на вработување расте по стапка од **2%** годишно во целиот период

Симулација 1: Без никакви промени:

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд би опаднала од денешните 13.1% на 8.5% (за -35.1%) во 2025 година (според моделот најкритично би било во 2017 – 14.4% и 2018 – 14.0%)
- Буџетската партиципација во БДП би опаднала од денешни 4.4% на 3% (за -31.8%) во 2025 година (во 2017 и 2018 – би била зголемена на 4.9% и 4.8%)
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни 10.3% на 8.6% во 2025 година (-16.5%)

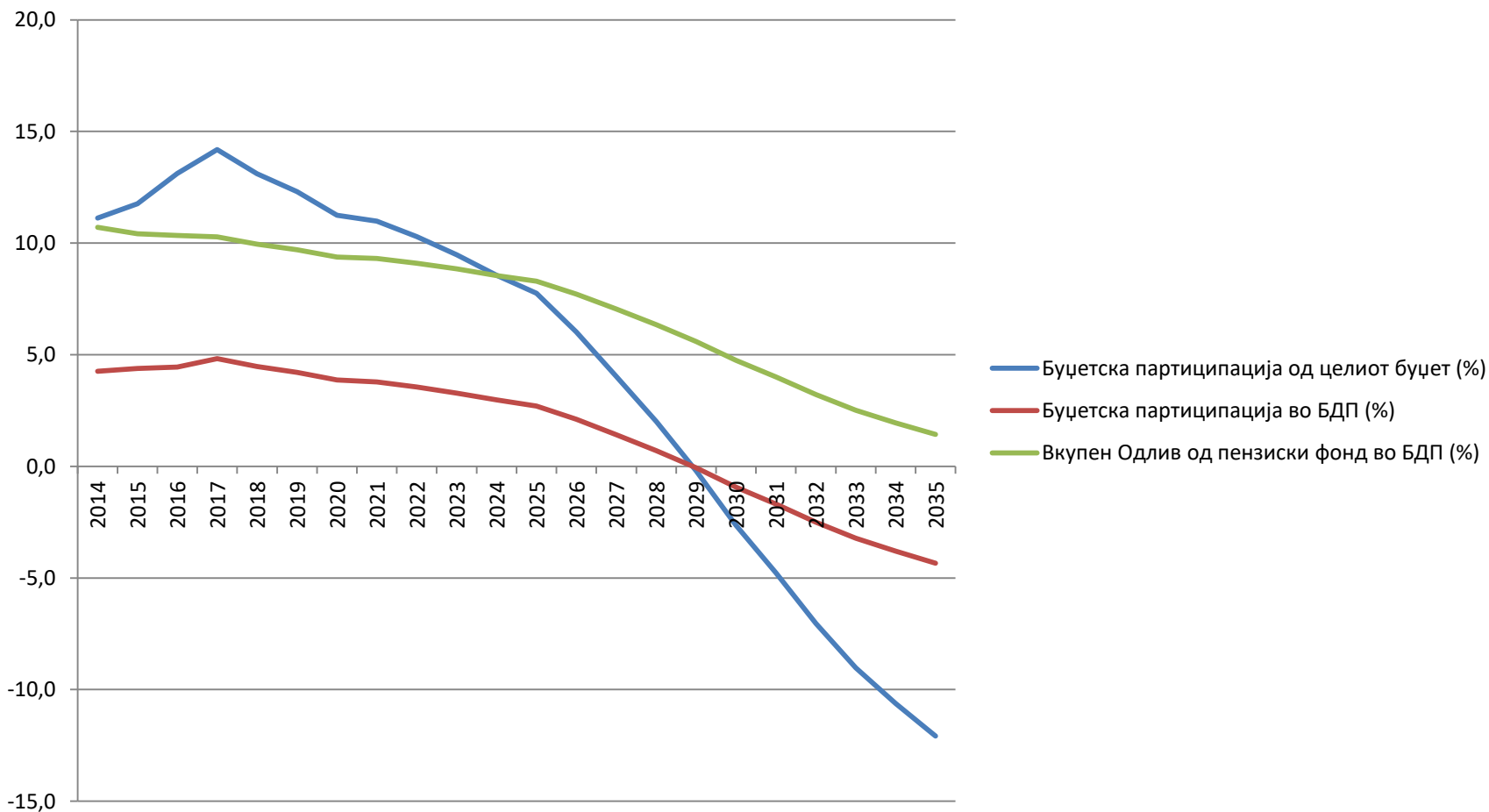
Доколку ништо не се промени

Симулација 2 - Доколку се зголеми пензискиот стаж од 64 (62) на 67 години

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд би опаднала од денешните 13.1% на **7.7%** (за -41.2%) во 2025 година (најкритично би било во 2017 со 14.2% партиципација, раст од 17.4%)
- Буџетската партиципација во БДП би опаднала од денешни 4.4% на **2.7%** (за -38.6%) во 2025 година
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни 10.3% на **8.3%** (за – 19.4%) во 2025 година

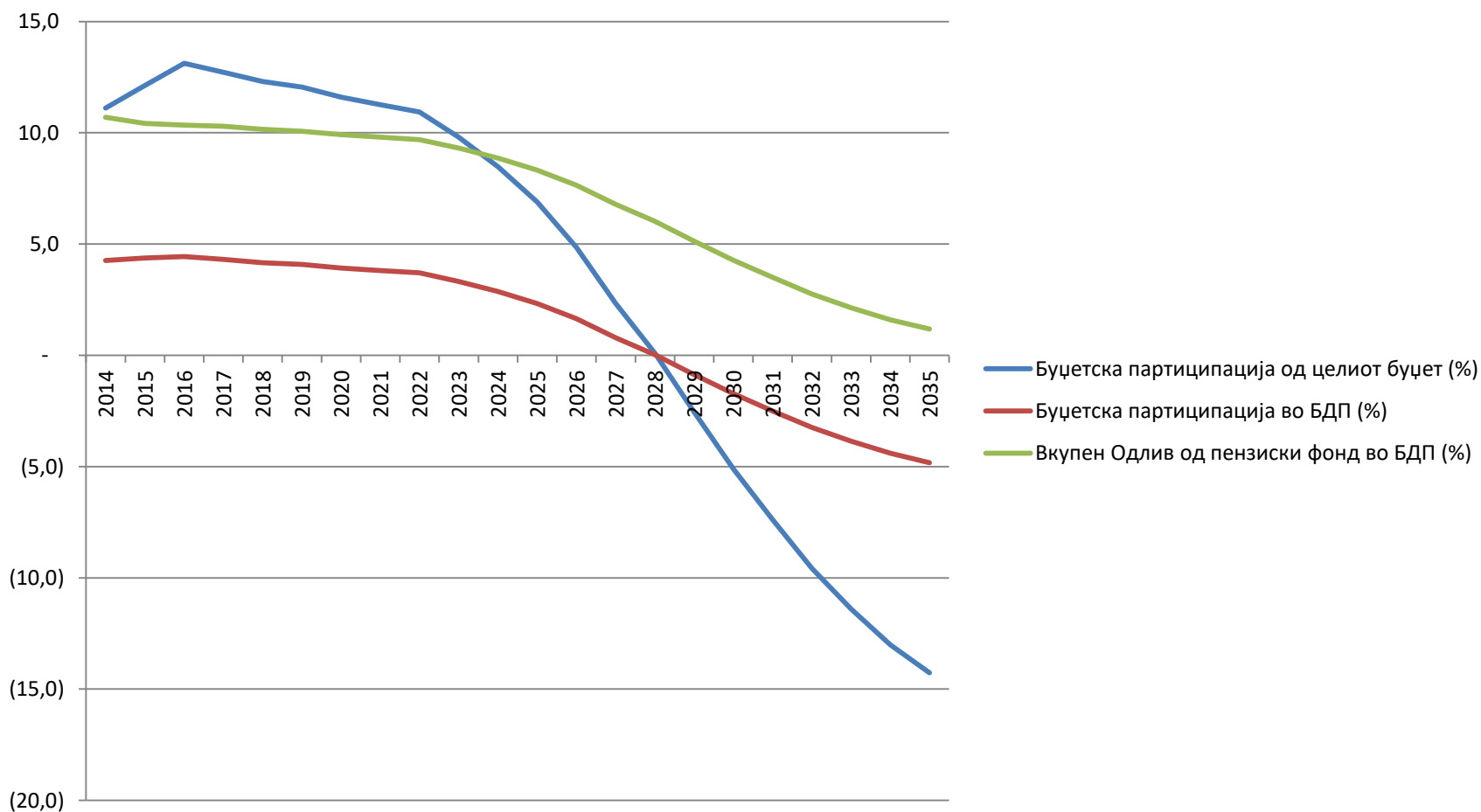
Доколку порасне пензискиот стаж од 64 на 67 години

Симулација 3 - Доколку се зголеми придонесот за пензиско осигурување од 18 на 20%

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд би опаднала од денешните 13.1% на **6.9%** (за -47.3%) во 2025 година
- Буџетската партиципација во БДП би опаднала од денешни 4.4% на **2.3%** (за -47.7%) во 2025 година
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни 10.3% на **8.3%** (за -19.4%) во 2025 година

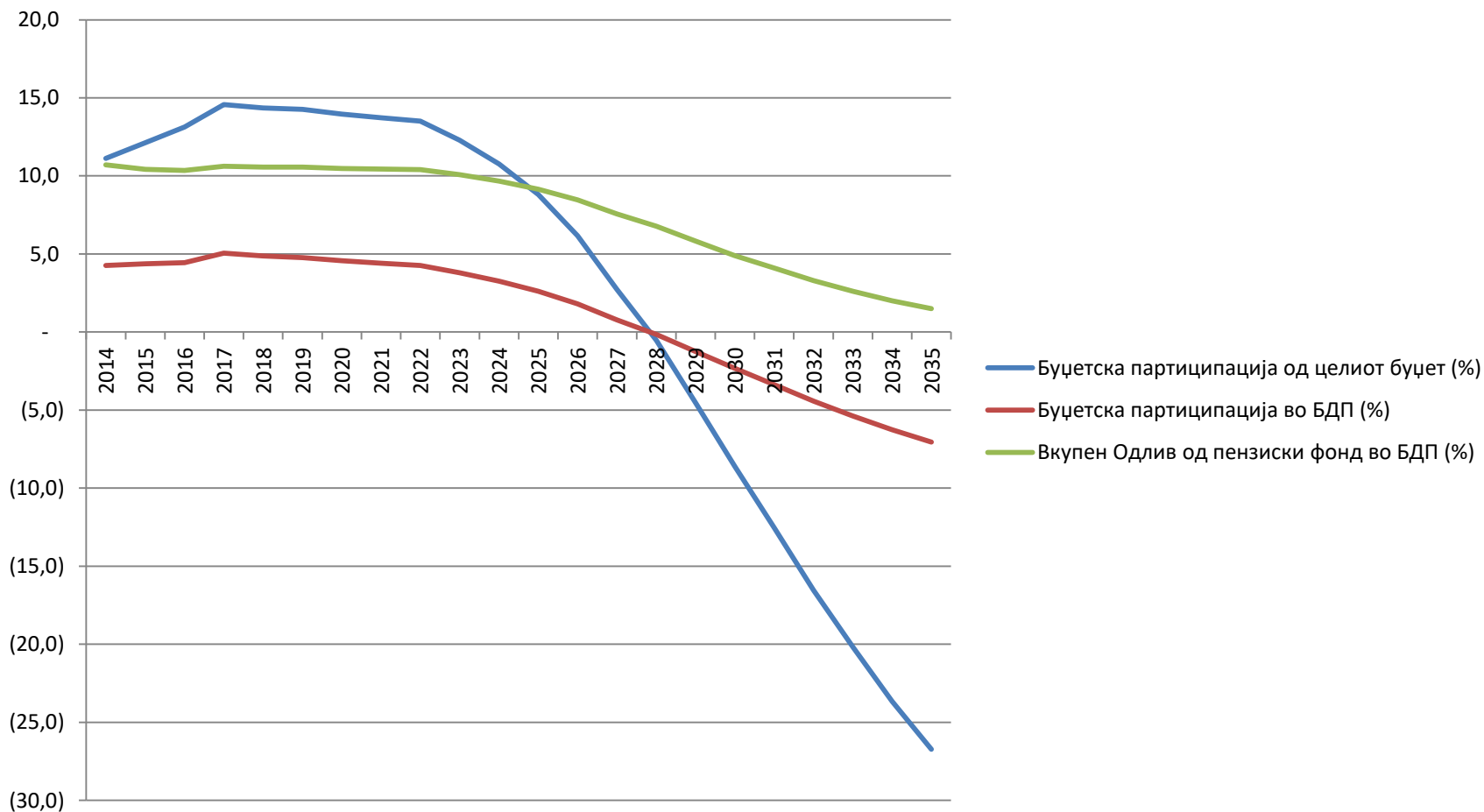
Доколку се зголеми придонесот за пензиско осигурување од 18 на 20%

Симулација 4 - Под претпоставка дека растот значително ќе се динамизира:

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд би опаднала од денешните 13.1% на **8.8%** (за -32.8%) во 2025 година
- Буџетската партиципација во БДП би опаднала од денешни 4.4% на **2.6%** (за -40.9%) во 2025 година
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни 10.3% на **9.1%** (за -11.7%) во 2025 година

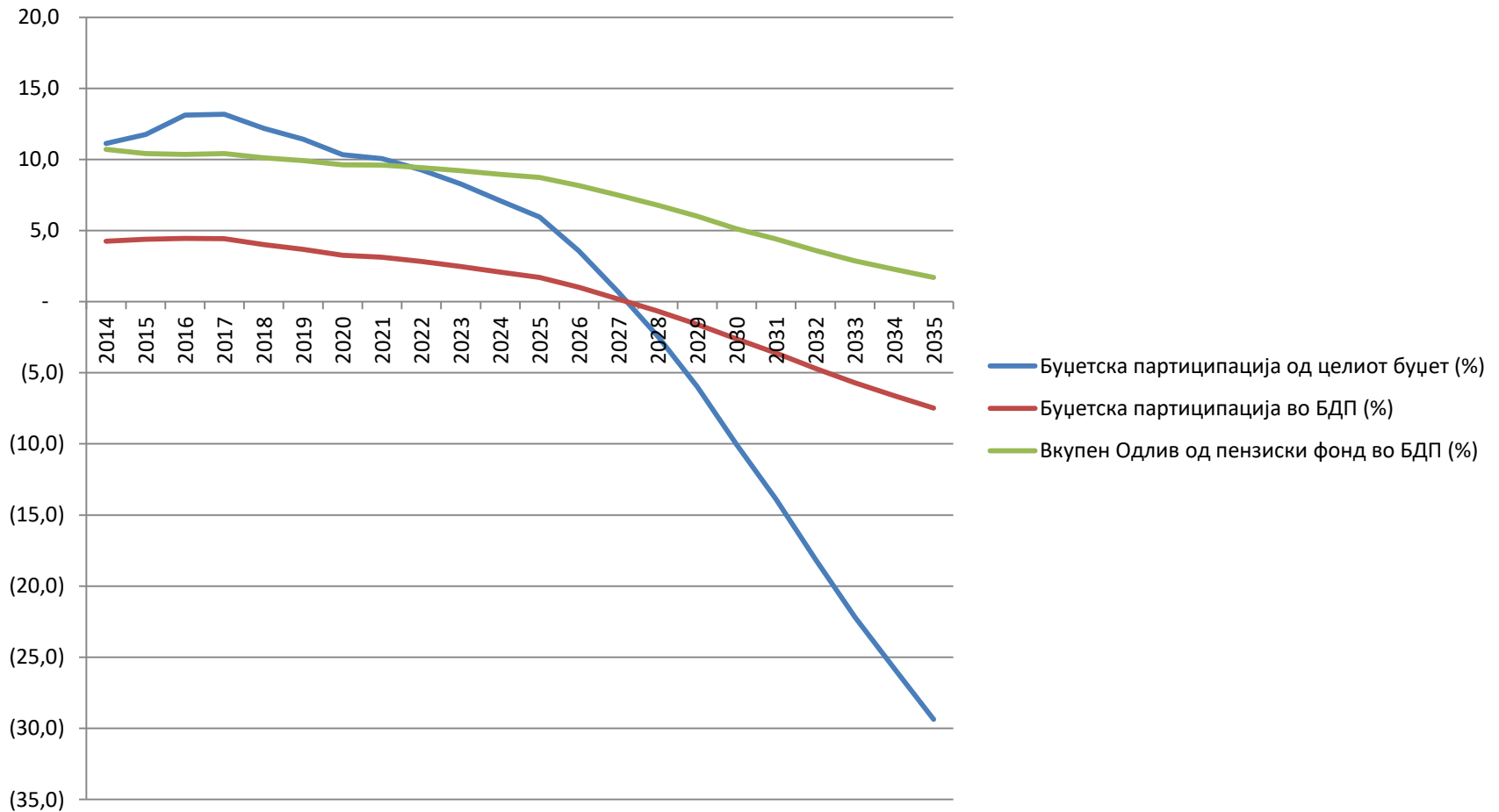
Под претпоставка дека ќе се влезе во фаза на просперитет:

Симулација 5 – Раст на стажот, придонесот и динамиката на раст

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд би опаднала од денешните 13.1% на 6.0% (за -54.2%) во 2025 година
- Буџетската партиципација во БДП би опаднала од денешни 4.4% на 1.7% (за -60.4%) во 2025 година
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни 10.3% на 8.7% (за -15.5%) во 2025 година

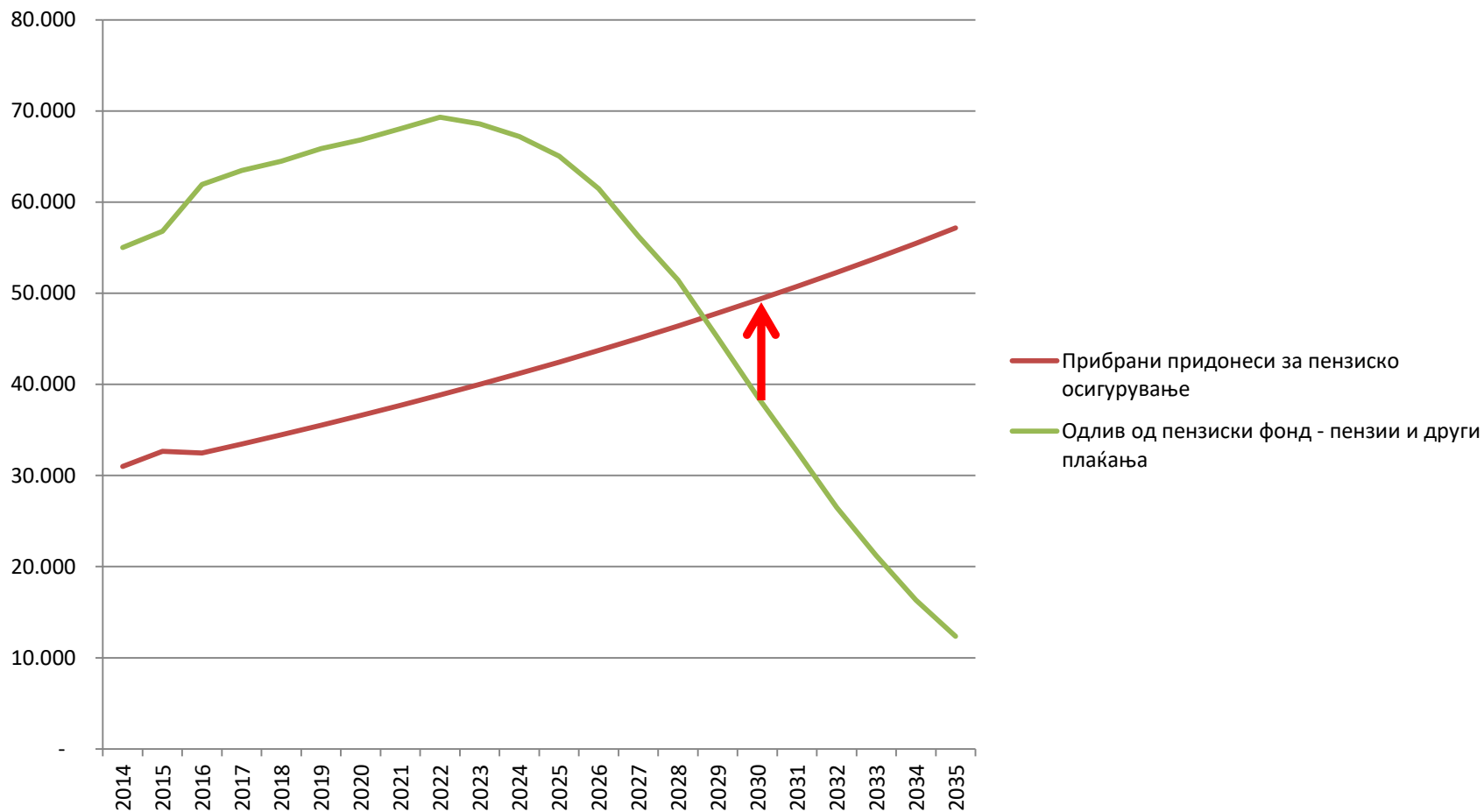
Раст на стажот, придонесот и динамиката на раст

Што ќе биде во 2030 година? (доколку ништо не се промени)

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд **НЕ би имало** туку би се создавал **ВИШОК** од **3.4%** од буџетот (130 милиони евра)
- Во буџетот би имало **ЕКСТРА** прилив кој би изнесувал **1.2%** од БДП
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни **10.3%** на **4.5%** (за **-56.8%**) во 2030 година

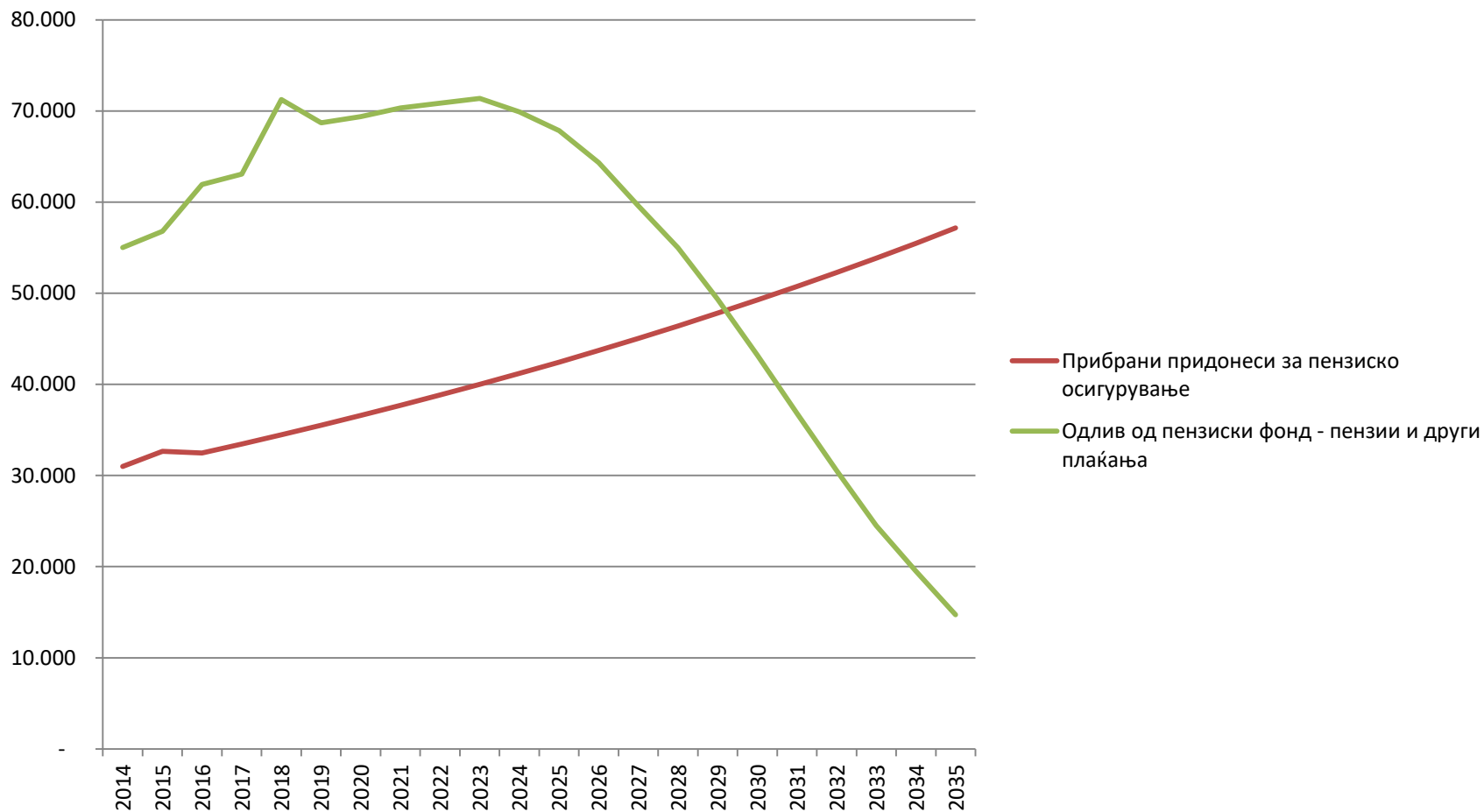
Што ќе биде во 2030 година? (доколку ништо не се промени)

Што ќе биде во 2030 година? (во услови на претпоставен раст)

- Буџетската партиципација во пензискиот фонд **НЕ би имало** туку би се создавал **ВИШОК** од **8.6%** од буџетот (1,5 милијарди евра)
- Во буџетот би имало прилив кој би изнесувал **2.3%** од БДП
- Влијанието на вкупната пензиска исплата од ПИОМ врз БДП би опаднало од денешни **10.3%** на **4.9%** во 2030 година

Дури и доколку пензискиот стаж го намалиме на 61 година:

Значи, нема место за загриженост

ПИОМ ќе преживее и треба уште од денес да се започне со планирана **реформа** на ПИОМ во периодот кога ќе започнат да се создаваат вишоци

Нето финансиски ефект (од 2018 до 2035 година)

Ранг	Пензиска политика	Нето ефект од 2018 евра
1.	67 + раст + придонес	3,800,000,000
2.	64 + раст + придонес	3,700,000,000
3.	64 + раст	1,850,000,000
4.	67 + раст	1,800,000,000
5.	61 + раст	570,000,000
6.	67 + придонес	241,000,000
7.	64 + придонеси	-90,000,000
8.	61 + придонеси	-890,000,000
9.	67	-1,220,000,000
10.	64 без промени	-1,445,000,000
11.	61	-2,400,000,000

Можеби постапно ќе треба:

- Да се зголемува процентот за издвојување во Вториот пензиски столб или
- Да започне процедура за продажба на ПИОМ (нов капитално финансиран пензиски фонд) или
- Да тој да биде основа за формирање инвестиционен фонд по примерот на Ирска, Германија, Естонија, Словенија и други земји за поттикнување на иновациите и отворањето нови работни места или ...

**Благодарам на
вниманието**